

INFORMATION

Gödselhantering lantbruk

Gödselhantering och gödsling på ett jordbruk innefattar lagring och spridning av stallgödsel samt planering och spridning av både stallgödsel och konstgödsel i växtodlingen.

Tyvärn orsakar gödselhantering och gödsling, utan miljöhänsyn och utan miljöskyddsåtgärder, stora miljöskador som leder till igenväxta sjöar, övergödda vattendrag och hav samt till höga kvävehalter i grundvatten. Gödselhantering och gödsling orsakar oönskade läckage och utsläpp av främst kväve till luft och kväve och fosfor till vatten.

För att minska miljöpåverkan finns det regler om hur gödsel ska hanteras och växtodlingen planeras. Det finns även nationella och regionala miljömål om minskning av utsläpp av kväve och fosfor från jordbruket. Viktiga bestämmelser finns i förordningen om miljöhänsyn i jordbruket (1998:915) samt i föreskrifterna om miljöhänsyn i jordbruket (SJVFS 2004:62). Du kan hämta dem på Jordbruksverkets webbplats. Information om gödsel hittar du även på Greppa näringens webbplats.

Hantering av stallgödsel

På alla jordbruk med djurhållning produceras stallgödsel. I bestämmelserna om miljöhänsyn i jordbruket finns regler för hur den ska lagras och spridas samt i viss mån hur gödslingen ska planeras.

Lagring av stallgödsel - lagringstid och täckning

Jordbruk med mer än 10 djurenheter (se förklaring längre ned) ska kunna lagra stallgödsel under

- 8 månader om man har nötkreatur, hästar, får eller getter
- 10 månader om man har annan djurhållning, t ex svin och värphöns

Jordbruk med färre djurenheter ska kunna lagra stallgödsel under minst 6 månader på ovan angivna sätt. Undantagna är jordbruk med högst två djurenheter i snitt på årsbasis. I Lessebo kommun får hästgödsel, djupströbäddar och annan torr gödsel lagras i stuka på åker. Det finns regler för hur stukalagringen ska vara utformad.

På jordbruk med krav på visst lagringsutrymme ska flytgödsel- och urinbehållare ha ett stabilt svämtäcke eller annan täckning som effektivt minskar ammoniakförlusterna. Påfyllning av flytgödsel- och urinbehållare ska ske under täckning.

Djurenheter enligt miljöbalken

En djurenhet motsvarar 1 mjölkko, eller 6 kalvar (1-6 mån), eller 3 övriga nötkreatur, eller 3 suggor, 10 slaktsvin, avelsgaltar eller ej betäckta gyttor, 10 får eller getter, 40 lamm eller killingar upp till 6 mån, 100 värphöns över 16 veckor, 200 unghöns upp till 16 veckor, 200 slaktkycklingar, 100 kalkoner, gäss eller ankor, 15 strutsfåglar, 1 häst, 10 pälsdjur (avelshonor) eller 100 kaniner.

Om du sprider gödsel på vintern

Om du sprider stallgödsel under perioden 1 december-28 februari ska du bruka ner den i jorden inom 12 timmar. Detsamma gäller andra organiska gödselmedel som till exempel kompost och rötslam. Med bruka ner menas att gödseln blandas in i ett markskikt som är minst 10 cm djupt. Detta beror på att det annars finns risk att en stor del av växtnäringen förloras genom ammoniakavdunstning eller att gödseln hamnar i vattendrag vid regn och vårflod. Gödsel som brukas ner binds däremot i hög grad i jorden.

Här får du sprida gödsel

Stallgödsel, mineralgödsel och andra organiska gödselmedel ska spridas på åkermark och får alltså inte spridas så att de kommer utanför åkern. Du får inte sprida gödsel på ängs- eller betesmark, om det kan skada natur- och kulturvärden. Många ängsväxter är till exempel känsliga för kväve.

Det finns begränsning av hur mycket stallgödsel du får sprida

I djurtäta områden finns det risk att marken tillförs alltför mycket kväve och fosfor med stallgödsel. Därför finns det begränsning av hur mycket stallgödsel och andra organiska gödselmedel som får spridas. Grundbestämmelsen säger att maximalt 22 kg fosfor får tillföras per ha och år. I vissa fall kan du följa djurtäthetsbestämmelsen som gäller fram till och med 2012. Den innebär i regel att du inte behöver ha lika stor spridningsareal för samma antal djur.

Spridning av stallgödsel - metoder

I bestämmelserna om miljöhänsyn i jordbruket ska spridning av flytgödsel i växande gröda ske med någon av följande metoder.

- bandspridningsteknik eller annan liknande teknik som innebär att gödseln direkt placeras på marken under växttäcknet
- myllningsaggregat eller annan liknande teknik som innebär att gödseln direkt placeras i marken
- teknik som innebär att en del gödsel späds ut med minst en halv del vatten före spridningen
- teknik som innebär att spridningen följs av bevattning med minst 10 millimeter vatten. Bevattningen ska påbörjas senast inom fyra timmar och vara avslutad inom tolv timmar efter det att gödselspridningen inleddes.

Begränsningar av den mängd gödsel som får spridas

Jordbruksverket föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket trädde i kraft den 1 januari 2006. Enligt bestämmelserna får stallgödsel eller andra organiska gödningsmedel inte tillföras i större mängd än 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat under en femårsperiod. Jordbruk med högst 10 djurenheter omfattas inte av reglerna när det gäller gödsel från de egna djuren. Mängden fosfor kan bestämmas med hjälp av schablonvärden eller balansberäkningar, vilket beskrivs i jordbruksverkets allmänna råd (2005:1) om lagring och spridning av gödsel m.m.

Reglerna i den tidigare föreskriften gäller fortfarande för spridningsareal som jordbruk enligt de gamla bestämmelserna skriftligt - senast den 1 januari 2006 - upplåtit till spridning av gödsel från ett annat jordbruk. För dessa arealer börjar de nya reglerna gälla när avtalet upphör att gälla, dock senast den 1 januari 2011.

I den tidigare föreskriften gällde att antalet djur på ett jordbruk med mer än 10 djurenheter begränsades. Bestämmelserna för de djurslag som finns med i tabellen nedan får man använda sig av under en övergångsperiod fram till den 1 januari 2013, även om det innebär att gränsen på 22 kg totalfosfor överskrids.

Djurslag	Djur/hektar
Kor för mjölkproduktion (även sin- och utslagskor)	1,6
Am- och dikor	2,3
Kvigor, tjurar och stutar över 1 år	4,6
Kalvar under 1 år	5,8
Får och getter	15
Suggor i produktion*	2,2
Slaktsvin**	10,5
Värphöns**	100
Värphöns i bur (tillsats av fytas i fodret)	165
Värphöns frigående (tillsats av fytas i fodret)	150
Unghöns**	250
Unghöns (tillsats av fytas i fodret)	365
Slaktkycklingar**	470
Kalkoner, ankor och gäss**	140
Minkar, avelshonor	50
Hästar	3

*Suggor i produktion innefattar sinsuggor, dräktiga suggor, digivande suggor med smågrisar upp till 25 kg och galtar.

** Avser antalet djurplatser.

Som tillgänglig spridningsareal får räknas:

- åkermark under eget bruk
- åkermark under annans bruk. Det krävs bindande spridningskontrakt med andra jordbrukare på minst ett år
- betesmark utanför åker om betesdjur finns på företaget. Endast den del av betet som motsvarar betets andel av djurens foderstat får räknas in i spridningsarealen.

Övergångsbestämmelserna om antal djur per hektar gäller inte för jordbruksföretag som efter den 1 januari 2006 får tillstånd enligt 5 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd eller gör en anmälan enligt 21 § samma förordning.

Plan- och miljönämnden kan medge undantag från bestämmelserna om det finns särskilda skäl. Vid handläggningen av dispensansökan tas det ut en avgift.

Gödsel kan även tas om hand på annat miljömässigt godtagbart sätt, t ex kan hästgödsel lämnas till kompostanläggning. Diskutera gärna saken med Miljökontoret.

Höst- och vintergrön mark - andel och grödor

I bestämmelserna om miljöhänsyn i jordbruket finns regler för den andel höst- och vintergrön åkermark som krävs på jordbruksföretag med mer än 5 hektar. Följande grödor räknas som höst- eller vintergröna: vall, höstoljeväxter, höstsäd, obearbetad stubb efter spannmål och oljeväxter, betor, morötter, rödbetor (ej potatis), fleråriga frukt- och bärodlingar, energiskog samt fånggrödor.

Höst- och vintergrön mark - tidpunkter för sådd och brytning

I bestämmelserna om miljöhänsyn i jordbruket finns även regler för när vissa av de höst- och vintergröna grödorna tidigast får brytas eller senast sås. Det gäller följande.

- fleråriga grödor, obearbetad stubb och fånggrödor sådda senast den 31 juli (undantag, se nedan) får brytas tidigast den 20 oktober
- fånggröda och höstsådda grödor ska sås senast den 15 oktober. Fånggrödan får brytas tidigast nästa vår
- vallar, bevuxen träda och fånggröda med mer än 25 % baljväxter (marktäckning, inte utsädesmängd) får brytas tidigast nästa vår
- tillväxten av fånggrödor sådda efter den 31 juli får brytas tidigast efterföljande vår.